

particular, civil liability of owners of land vehicles are studied. The level of interference in the functioning of insurance relations in European countries is not always consistent, especially in the period when the insurance market was established, when state authorities imperceptibly set the size of insurance policies, approved the form of typical insurance contracts, introduced special conditions for taxation of insurance market subjects, as well conducted total control of the financial and economic activities of insurers.

The modern world legal system is represented by such basic components as: Anglo-Saxon and Romano-Germanic, although leaving out the attention of religious-traditional types of legal systems will not be fair. However, due to the geographical, historical and mental principles of regulation of social relations in Ukraine, we consider it necessary to focus attention on the positive experience of regulating civil liability insurance of owners of land transport vehicles in the countries of Europe and the USA.

First of all, it should be emphasized that the content of each legal system defines a number of its features, in particular: a relatively clear boundary between legal and other institutions; the role of the source base in the regulation of social relations; the role of state institutions in regulating relations. Therefore, it can be argued that the role of the state in regulating civil liability insurance of land vehicle owners undoubtedly calls for a detailed study, first of all, from the point of view of the study of positive experience.

The socialization of insurance relations in the post-Soviet space can be explained by the current state of the insurance market for civil liability of land vehicle owners in Ukraine and the countries of the former Union. The insurance structure shows that in the countries of Western Europe the property insurance prevails, while in the post-Soviet countries it is personal. This can be explained by the much smaller development of the private property institute, as well as by the volume of property objects owned by private entities.

Keywords: insurance, insurance risk, insurance interest, insurance premium, insurance payment, the vehicle.

УДК 342.9.086:343.915(477)

М. В. Корнієнко

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ЗГІДНО З ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті досліджено деякі особливості адміністративної відповідальності дітей згідно з чинним законодавством України; наголошено, що на захист дитини спрямоване як міжнародне, так і чинне українське законодавство. Розглянуто й розмежовано поняття «дитина», «малолітній», «неповнолітній» та підкреслено доцільність зменшення віку адміністративної відповідальності для неповнолітніх.

Також розглянуто заходи впливу, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, що застосовуються щодо неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років; названо деякі специфічні особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Ключові слова: малолітні, неповнолітні, дитина, адміністративна відповідальність, юридична відповідальність, відповідальність неповнолітніх, заходи впливу.

Постановка проблеми. Національна поліція України у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Безперечно, у цьому контексті особливої уваги та захисту потребують діти, які є найменш захищеними, залежать від рішень дорослих, нерідко не можуть самостійно звернутися за потрібною допомогою, не володіють знаннями та вміннями щодо захисту своїх прав. В умовах кризи загострюються соціально-економічні проблеми в суспільстві, що впливає на збільшення випадків потрапляння дитини в складні життєві обставини, учинення жорстокого поводження щодо дитини, утягування дітей в кримінальні угруповання, що призводить до вчинення ними адміністративних і кримінальних правопорушень.

Міжнародне та чинне українське законодавство, захищаючи дитину, не звільняє її від відповідальності за вчинені нею незаконні дії, проте зобов'язує насамперед державні органи та посадових осіб ставитися до дитини більш зважено, індивідуально, не порушуючи її прав. Зокрема, Конвенція про права дитини сприяє тому, що дитина з об'єкта правовідносин стає суб'єктом, який є особистістю, а не власністю держави чи батьків [6]. Закон України «Про засади запобігання та дискримінації в Україні» містить принцип недискримінації, згідно з яким незалежно від певних ознак передбачає: забезпечення рівності прав і свобод осіб або груп осіб; забезпечення рівності перед законом осіб або груп осіб; повагу до гідності кожної людини; забезпечення рівних можливостей осіб та груп осіб [5].

Закон України «Про охорону дитинства» закріплює поняття «забезпечення найкращих інтересів дитини», що передбачає дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності, а також урахування думки дитини, якщо вона досягла такого віку й рівня розвитку, що може її висловити [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання юридичної відповідальності дітей, а також особливості забезпечення прав дитини досліджували такі науковці, як В. Авер'янов, Ю. Битяк, І. Бандурка, І. Голосніченко, Н. Ортинська, Н. Оніщенко, О. Скаун, Н. Крестовська, В. Ковальчук, О. Ковальова, Ю. Ковальчук, О. Ямкова, О. Якуба, Х. Ярмакі та інші автори.

Формування цілей. Визначити деякі особливості адміністративної відповідальності дітей, розглянувши щодо цього прогалини в праві та визначивши можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо подані в сучасному українському законодавстві визначення понять «діти», «неповнолітні» та «малолітні».

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 передбачає, що неповнолітніми визнаються громадяни віком до 18 років, а в Законі України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 визначено, що дитина – особа віком до 18 років (повноліття) [4].

Кримінальний кодекс України поняття неповнолітнього не подає. У статті 6 Сімейного кодексу України зазначено, що правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття, тобто вісімнадцяти років, а малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років [1].

Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Відповідно до статей 31, 32 Цивільного законодавства України повна дієздатність особи настає з вісімнадцяти років. Кримінальний процесуальний кодекс у п.п.11,12 ч.1 ст.3 визначає, що малолітня особа – це дитина до досягнення нею 14 років; неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [2].

Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей» (на сьогодні це чинний нормативно-правовий документ, хоча триває розробка нової інструкції, яка буде регламентувати діяльність уже нового структурного підрозділу Національної поліції України) зазначає, що «дитина – це правовий статус особи до досягнення нею повноліття. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років» [7].

Підсумовуючи, зазначимо, що згідно з чинним законодавством малолітні – це особи, які не досягли 14-річного віку, а неповнолітні – особи з 14 до 18 років. Юридичне визначення поняття «діти» містить у собі поняття особи, яка не досягла повноліття, а отже, термін «діти» охоплює і «неповнолітніх», і «малолітніх».

Зокрема, дітьми є особи, які не досягли 18 років, тобто віку, з якого закон пов'язує настання повної дієздатності. Неповнолітніми (ті, які не досягли 16-ти років) відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення є особи, які до адміністративної відповідальності не притягуються, оскільки визнаються державою нездатними правильно усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. Проте факт неповноліття не завжди стримує особу від вчинення протиправних діянь, тому в законодавстві України й передбачено можливість притягнення неповнолітніх до адміністративної, кримінальної відповідальності, а також відповідальності батьків, законних представників за правопорушення, скоєні дітьми [3].

Непоодинокі випадки, коли діти, не розуміючи наслідків своїх дій, не усвідомлюючи відповідальності, яка може настати після здійснення ними протиправних дій («незнання закону не звільняє від відповідальності»), порушують закон. Як передбачає законодавець, відповідальність неповнолітніх – це регламентована адміністративно-правовими нормами реакція з боку уповноважених суб'єктів на діяння неповнолітніх осіб, що проявилися в порушенні ними встановлених законом заборон або невиконанні покладених на них обов'язків, що виражається в застосуванні до винних осіб заходів впливу у вигляді позбавлення особистого або майнового характеру. На наш погляд, наведене визначення є досить зрозумілим і чітким.

У статті 23 КупАП визначено, що адміністративне стягнення є мірою відповідальності й застосовується для виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у душі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами [3].

Однією з передбачених законодавством особливостей адміністративної відповідальності дітей є та, що вчинення правопорушення неповнолітнім є пом'якшувальною обставиною, оскільки неповнолітні загалом не мають стійкої психіки, достатнього життєвого досвіду, не завжди усвідомлюють шкоду від заподіяного, легко підпадають під вплив інших осіб, особливо старших за віком, що нерідко стають організаторами або підбурювачами правопорушень; ураховується також, що неповнолітні легко піддаються виховному впливу й можуть виправитися без застосування до них жорстких заходів адміністративного стягнення. Зауважимо, що в багатьох країнах світу адміністративна відповідальність настає не з 16 років, а набагато раніше. З огляду на наші реалії вік, з якого настає адміністративна відповідальність, потрібно зменшити до 14 років.

Згідно зі ст. 12 КупАП вік, з досягненням якого виникає можливість притягнення до адміністративної відповідальності, визначений шістьнадцятьма роками, хоча повне повноліття відповідно до цивільного законодавства України настає з 18 років (ст. 11 ЦК України) [3]. У разі вчинення підлітками адміністративних правопорушень до вказаного віку до відповідальності притягуються їхні батьки згідно зі ст. 184 КупАП.

Принагідно зауважимо, що в діяльності поліцейських бувають також випадки, коли особа, винна у вчиненні адміністративного правопорушення, не має документів, за допомогою яких можна визначити її вік, й такі документи не можна витребувати у відповідних органів. У такому випадку призначається судово-медична експертиза. При визначенні віку правопорушника судово-медичною експертизою днем його народження варто вважати останній день того року, який назвали експерти, а при визначенні мінімальної та максимальної кількості років варто виходити з передбачуваного експертизою мінімального віку такої особи.

Стосовно неповнолітніх у віці від шістьнадцяти до вісімнадцяти років застосовуються передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення такі заходи впливу: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення в потерпілого; попередження; догана або суворі догани; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їхньою згодою, а також окремим громадянам на їхнє прохання.

Попри те, що неповнолітні особи можуть вчиняти адміністративні проступки різного ступеня суспільної шкідливості, законодавець, керуючись гуманними міркуваннями, уважає за необхідне застосувати до них не заходи адміністративної відповідальності, а заходи впливу, зокрема зобов'язання привселюдно чи в іншій формі попросити вибачення в потерпілого. Такий захід використовується в тих випадках, коли неповнолітній усвідомив неправомірність своєї поведінки, суспільну шкідливість вчиненого діяння та

розкаювся в ньому. Публічність вибачення полягає в тому, що винуватий робить це в присутності інших осіб, а не лише в присутності потерпілих.

Суть попередження як заходу впливу полягає в тому, що орган адміністративної юрисдикції в усній формі від імені держави оголошує офіційний осуд та незадоволення поведінкою неповнолітнього, яка виражається у вчиненні адміністративного проступку невеликої суспільної шкідливості. Головною метою попередження є недопущення протиправної поведінки неповнолітнього в майбутньому.

Зазначимо деякі особливості передачі неповнолітнього під нагляд. Згідно з чинним законодавством не допускається передача неповнолітнього під нагляд батьків, які позбавлені батьківських прав, а також батьків чи інших осіб, які за своїм рівнем культури та характером поведінки нездатні позитивно впливати на неповнолітнього правопорушника (скажімо, особи, які зловживають алкогольними напоями та наркотичними речовинами, ведуть аморальний спосіб життя). Не можуть бути передані під нагляд батьків також неповнолітні, якщо батьки перебувають у місцях позбавлення волі або ж тривалий час знаходяться поза місцем свого постійного проживання (у тривалому відрядженні, на роботі, яка має роз'їзний характер тощо). Передача під нагляд трудовому колективу можлива лише в разі, якщо неповнолітній є його членом, і суд вважає, що такий колектив може перевиховати неповнолітнього та здійснювати постійний контроль за його поведінкою. Такі ж вимоги висуваються й до педагогічного колективу, у якому навчається неповнолітній. Згода колективу не потрібна, якщо неповнолітній перебуває на повному утриманні держави та проживає й навчається в спеціалізованих закладах (будинках дитини, будинках-інтернатах тощо). Передача неповнолітнього правопорушника під нагляд окремих громадян може проводитися лише на їхнє прохання в разі, якщо вони зможуть здійснювати належний виховний вплив на неповнолітнього та забезпечувати контроль за його поведінкою. Тобто, на означених вище осіб органом адміністративної юрисдикції покладаються обов'язки посилити виховний вплив на неповнолітнього правопорушника, здійснювати культурно-виховні заходи, ввести роз'яснювальну роботу, систематично контролювати поведінку неповнолітнього тощо.

Названі заходи не є адміністративними стягненнями, адже суттєво відрізняються від них за суровістю, хоча й застосовуються уповноваженим юрисдикційним органом у примусовому порядку незалежно від бажання неповнолітнього та носять виховний характер.

Догана або сувора догана – це заходи морально-психологічного впливу, що застосовуються до неповнолітніх правопорушників у разі систематичного невиконання ними встановлених правил поведінки та вчиненні правопорушень. Догана і сувора догана також проголошуються від імені держави й супроводжуються суворим осудом неповнолітнього правопорушника та вчиненого ним діяння. Факт застосування догани чи суворой догани фіксується в особовій справі неповнолітнього правопорушника за місцем роботи або навчання.

Крім загальних ознак, адміністративна відповідальність неповнолітніх має свої, притаманні тільки їй, специфічні особливості. Зокрема, адміністративна відповідальність неповнолітніх більшою мірою, ніж адміністративна відповідальність дорослих правопорушників переслідує насамперед морально-виховні цілі, оскільки їхнє перевиховання й виправлення здебільшого можливе й без застосування заходів адміністративної відповідальності. Тому до неповнолітніх найчастіше вживають заходи суспільної, морально-виховного впливу, а адміністративні стягнення накладаються тільки в крайніх випадках, чітко визначених у законі. Хоча адміністративна відповідальність і настає з шістнадцятирічного віку, але за окремі правопорушення особи віком від 16 до 18 років можуть не притягатися до відповідальності. Так, за порушення правил військового обліку, а також керування транспортними та електротранспортними засобами адміністративна відповідальність настає лише з 17 чи 18-річного віку. Особливістю адміністративної відповідальності неповнолітніх порівняно з адміністративною відповідальністю дорослих є й те, що при визначенні міри покарання за вчинення певного правопорушення, факт учинення правопорушення неповнолітньою особою є обставиною, що пом'якшує відповідальність (ст.34 Кодексу України про адміністративні правопорушення), а водночас втягнення неповнолітнього в правопорушення є обставиною, яка обтяжує адміністративну відповідальність (ст.35 цього ж кодексу).

Ще однією специфічною ознакою адміністративної відповідальності неповнолітніх є можливість її перекладення на інших осіб, коли неповнолітні вчинили адміністративне правопорушення або скоїли злочин, але через вікові особливості не можуть бути притягнуті до відповідальності, або ж якщо неповнолітні своїми протиправними діями заподіяли матеріальну шкоду, але не мають самостійного джерела прибутку, то за їхні вчинки несуть відповідальність батьки або особи, які їх замінюють. Наступною ознакою є встановлення додаткових гарантій для неповнолітніх при притягненні їх до відповідальності (присутність при проведенні певних процесуальних дій батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють чи захисника неповнолітнього). До неповнолітніх також можливе застосування обмеженого кола адміністративних стягнень. Зокрема, у тих випадках, коли неповнолітні правопорушники притягаються до адміністративної відповідальності на загальних підставах, до них не можуть застосовуватися деякі адміністративні стягнення: скажімо, адміністративний арешт.

З практики роботи з неповнолітніми встановлено, що до них також не застосовуються виправні роботи (хоча це й не закріплено в законодавстві), оскільки більша частина з них в цьому віці навчається.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене зауважимо, що на сьогодні чинне законодавство України передбачає деякі особливості притягнення до юридичної відповідальності дітей, що ж до адміністративної відповідальності, то це неповнолітні, яким виповнилося 16 років. Зауважимо, що в багатьох країнах світу адміністративна відповідальність настає не з 16

років, а набагато раніше. З огляду на наші реалії вік, з якого настає адміністративна відповідальність, потрібно зменшити до 14 років.

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №25 – 26. Ст.131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13.04.2012 №4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, №11-12, №13. Ст. 88.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс від 07.12.1984 №8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
4. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №30. Ст. 142.
5. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.12.2012 №5207-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 412.
6. Конвенція про права дитини : Міжнародний документ від 20.11.1989. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР 27.02. 1991 № 789-XII.
7. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей: Наказ МВС України від 19.12.2012 № 1176.

Стаття надійшла до редколегії 25.04.2018

Корниенко М. В. Некоторые особенности административной ответственности детей согласно действующему законодательству Украины

В статье исследованы некоторые особенности административной ответственности детей согласно действующему законодательству Украины. Отмечено, что на защиту ребенка направлено как международное, так и действующее украинское законодательство. Рассмотрены и разграничены понятия ребенок, малолетний, несовершеннолетний, а также подчеркнута целесообразность уменьшения возраста административной ответственности для несовершеннолетних.

Также рассмотрены меры воздействия, предусмотренные Кодексом Украины об административных правонарушениях, которые применяются в отношении несовершеннолетних в возрасте от шестнадцати и до восемнадцати лет; перечислены некоторые специфические особенности административной ответственности несовершеннолетних.

Ключевые слова: малолетние, несовершеннолетние, ребенок, административная ответственность, юридическая ответственность, ответственность несовершеннолетних, меры воздействия.

Korniyenko M. Some Peculiarities of Administrative Liability of Children According to the Current Legislation of Ukraine

In the scientific article some features of the administrative responsibility of children are examined in accordance with the current legislation of Ukraine and it is emphasized that the protection of the child is aimed at both international and current Ukrainian legislation. Considered and delineated the concept of child, minor, minor and emphasized the expediency of reducing the age of administrative liability for minors. The legislation of Ukraine stipulates that persons under the age of fourteen

years are called - minors, from fourteen to eighteen years old, minors. The legal definition of the term "children" includes the concept of a person who has not reached the age of majority, and therefore the term "children" includes both "minors" and "minors".

Also, the measures of influence provided for by the Code of Ukraine on Administrative Offenses and applicable to minors aged sixteen to eighteen are considered, firstly, an obligation to apologize to the victim in public or in another form; secondly, this is a warning; thirdly reprimanded or strict reprimand; the fourth transfer of the minor to the parents or persons substituting them for supervision, or under the supervision of the teaching staff or the labor collective with their consent, as well as to individual citizens at their request.

Some specific peculiarities of juvenile administrative responsibility are listed, a feature of the administrative responsibility of minors is the possibility of its transfer to other persons when juveniles have committed an administrative offense or have committed a crime, but due to their age characteristics can not be held accountable or if minors are their own unlawful actions have caused material harm, then their actions are the responsibility of parents, or persons who replace them, it is also possible to nak To vote on additional guarantees for minors in bringing them to justice.

The article draws attention to the fact that the National Police of Ukraine in its activity is guided by the principle of the rule of law, according to which the person, his rights and freedoms are recognized as the highest values and determine the content and direction of the state's activity, special attention and protection need children who are the least protected, depend on the decisions of adults, often can not independently seek help, do not have the knowledge and skills to protect their rights.

Keywords: minor, juvenile, child, administrative responsibility, legal responsibility, responsibility of minors, measures of influence.

УДК 323:351.746.1(477)

С. П. Пономарьов

ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті висвітлено питання реформування законодавчої бази сектору безпеки України. Зазначено необхідність використання й запровадження міжнародного досвіду в цій сфері. До основних видів внутрішньої та зовнішньої безпеки і оборони України віднесено такі складові, як: економічна, соціальна, екологічна, політична та інформаційна безпека. Визначено пріоритетні напрями забезпечення безпеки і оборони держави, серед яких демографічна складова, протидія корупції тощо.

Ключові слова: безпека; оборона; сектор безпеки; державні органи; реформування.

Постановка проблеми. Ситуація, що склалася на території Сходу України внаслідок агресії Російської Федерації та окупації Криму, змусила звернути увагу влади на вдосконалення та поліпшення діяльності сектору безпеки, хоча це питання викликало чимало дискусій і обговорень з боку науковців та практиків ще з часів здобуття Україною незалежності. Незадовільний стан правопорядку в державі, виникнення реальних ризиків